

Usawa wa kibiblia wa mwanamume na mwanamke – hata katika kufundisha na kuongoza

Muhtasari na yaliyomo

Maelezo mafupi ya maneno muhimu¹:

- *Kufundisha na kuongoza*
- *Ukamilishano*
- *Usawa (mtazamo wa usawa)*

Hoja dhidi ya wanawake kuongoza na kufundisha

- *Katazo la kufundisha*
- *Agizo la kunyamaza*
- *Kichwa na unyenyekevu*
- *Makuhani wanaume wa Israeli na wanafunzi 12 wa Yesu*
- *Sifa za wazee, waangalizi na mashemasi*

Hoja za usawa wa wanaume na wanawake hata katika kufundisha na kuongoza:

- *Hoja ya uumbaji*
- *Wanawake katika Agano la Kale*
- *Wanawake katika Agano Jipya*
- *Hoja ya kihistoria – wanawake katika historia ya kanisa*
- *Hoja ya wokovu*
- *Hoja ya karama*

Muhtasari

- Ufafanuzi wangu wa uhusiano kati ya jinsia

Nukuu: “Naam, kwa kweli ni maandiko mawili ya Biblia ambayo kwa vizazi vingi yameamua kuwepo au kutokuwepo kwa wanawake.”

Nilipoisoma sentensi hii kwa mara ya kwanza, nilifikiri: hivi ndivyo ufeministi mtupu unavyosikika. Leo, miaka mingi baadaye, inanibidi nikiri kwamba sentensi hii ni ya kweli, hata kama imesemwa kwa kutia chumvi. Machapisho ya hivi karibuni na barua za wasomaji katika jarida la IDEA (jarida la Kikristo la Kijerumani) yamenithibitishia jambo hili kwa mara nyingine.

Maelezo mafupi ya maneno muhimu:

Uongozi na kufundisha

Watu wanaoliongoza kanisa wanaitwa kwa maneno mbalimbali katika Agano Jipya (kuanzia hapa kwa kifupi AJ):

- Waangalizi (Kigiriki *episkopos*; Wafilipi 1:1; 1 Timotheo 3:1),
- Wazee (Kigiriki *presbyteros*; Tito 1:5)
- Mashemasi (Kigiriki *diakonos*; 1 Timotheo 3:8)
- Wachungaji (Kigiriki *poimen*; Waefeso 4:11)
- Viongozi, watangulizi (Kigiriki *hegeomai*; Waebrania 13:17; Matendo 15:22 huenda zaidi ya kanisa la mahali moja)

Katika Matendo 20:17, 28 majina “waangalizi” na “wazee” yanatumika kwa maana moja, majina mawili kwa ajili ya huduma/kazi moja. Ingawa kinachoelezwa zaidi ni sifa zinazohitajika kuliko maudhui ya huduma yao, tunaweza kusema:

- Wao “wanasimama mbele” na kuliongoza kanisa kwa kulitunza, na wanawajibika kwa ajili yake mbele za Mungu (1 Wathesalonike 5:12; Waebrania 13:17; 1 Petro 5:2-3);
- Wanalilinda kanisa dhidi ya hatari za ndani (ugomvi, migawanyiko n.k.), wanapinga mafundisho ya uongo (Tito 1:9; Matendo 20:28-31) na kuwaonya watu;
- Wanawatunza watu kichungaji na kuwasaidia walio dhaifu (1 Wathesalonike 5:12; Waebrania 13:17; Matendo 20:35);
- Kama mchungaji, wanalipa kanisa uongozi, ulinzi na chakula cha kiroho (Matendo 20:28; 1 Petro 5:2-3). Kundi ni kanisa, lenye walio na nguvu na walio dhaifu, wazee na vijana, wanawake na wanaume, vijana wadogo na watoto.

Isipokuwa Petro na Yohana, hakuna hata mtu mmoja wa namna hii, mwanamume wala mwanamke, anayetajwa kwa jina katika Agano Jipya. Huenda kuna tofauti moja: Fibi kutoka Kenkrea karibu na Korintho anaitwa mtumishi (Kigiriki *diakonos*) na msimamizi (Kigiriki *prostatis*) (Warumi 16:1).

Mchungaji kama tunavyomjua leo hayupo katika AJ; bali ni mchanganyiko wa maneno haya na wa huduma zinazohusiana nayo. Kwa hiyo AJ haliwezi kumwelekea mtu kama huyo, kwa sababu hakuwepo kwa namna hiyo, wala haliwezi kukataza au kuruhusu kama wanawake wanaweza kuwa wachungaji.

Kitabu cha Matendo ya Mitume na nyaraka za Paulo havitaji vyeo rasmi katika makanisa ya mwanzo ya Paulo. Kwetu leo ni vigumu kujua kwa usahihi jinsi makanisa yalivyoongozwa, kwa sababu ushahidi wa AJ hauonyeshi majina ya uongozi yaliyo sawa kila mahali. Uongozi ulikuwa muhimu na ulisisitizwa, lakini mara nyingi Paulo aliwaita viongozi wengine kwa jumla tu “watenda kazi pamoja” au “askari wenzangu”. Alipendelea kuzungumza kuhusu viongozi kwa kutaja kazi zao badala ya kuwapa vyeo.

Kuwa mwalimu (Kigiriki *didaskalos*, 1 Wakorintho 12:28) au kiongozi/msimamizi (Kigiriki *kybernesis*, 12:28; au Kigiriki *proistemi*, Warumi 12:8; 1 Wathesalonike 5:12; 1 Timotheo 5:17) ni kazi tofauti na karama tofauti, ingawa mtu mmoja anaweza kuwa na zote mbili.

Kusimamia na kuongoza hakumaanishi kutawala (hata si kwa maana ya 1 Timotheo 2:12, ambapo mwanamke anakatazwa kumtawala mwanamume). Yesu anaeleza huduma hizi hivi:

“Na wale kumi waliposikia, walianza kuwakasirikia Yakobo na Yohana. Yesu akawaita, akawaambia: Mnajua ya kuwa wale wanaohesabiwa kuwa wakuu wa mataifa huwatawala kwa nguvu, na wakubwa wao huwatumikisha. Lakini haiwi hivyo kwenu; **bali mtu ye yote anayetaka kuwa mkubwa kwenu, atakuwa mtumishi wenu; na mtu ye yote anayetaka kuwa wa kwanza kwenu, atakuwa mtumwa wa wote.**” Marko 10:41-44

*“Kukawa na mashindano kati yao, ni nani anayehesabiwa kuwa mkubwa kuliko wote. Akawaambia: Wafalme wa mataifa huwatawala, na wenye mamlaka juu yao huitwa wafadhili. Ninyi lakini sivyo; bali aliye mkubwa kwenu na awe kama aliye mdogo, na **yeye aongozaye** (Kigiriki hegeomai) **kama yeye atumikaye**. Kwa maana aliye mkubwa ni yupi, yeye aketiye chakulani au yeye atumikaye? Si yule aketiye chakulani? Lakini mimi ni kati yenu kama yeye atumikaye.”* Luka 22:24-27

*“Lichungeni kundi la Mungu lililo kwenu, na kulisimamia, si kwa kulazimishwa, bali kwa hiari, wala si kwa kutaka faida ya aibu, bali kwa moyo; wala si kama wanaojifanya **mabwana** juu ya wale walio chini ya uangalizi wao, bali kama mifano kwa lile kundi.”* 1 Petro 5:3

Huduma ya waangalizi inahusisha mamlaka iliyotolewa na Mungu na yenye msingi katika karama mbalimbali, nayo inaonekana katika maisha ya mfano kama mamlaka ya **kimaadili**. Kanisa linamtambua mwangalizi pamoja na kazi yake kuwa hivyo.

Kuna **mafundisho** ya mitume, yaani mafundisho mazuri na yenye uzima yaliyo sawasawa na utauwa, ya Mungu Mwokozi wetu, mafundisho ya Kristo (Matendo 2:42; 1 Timotheo 1:10; 4:6; 6:3; Tito 2:10; 2 Yohana 9). Maudhui ya mafundisho ni Injili, shauri la Mungu, na hatimaye Maandiko yote ya Agano la Kale na Agano Jipya. Timotheo aliagizwa kuyafundisha haya; wazee wanapaswa kuwa wawezao kufundisha; na kuna karama ya Roho, yaani karama ya neema, ya mwalimu.

Kuongoza kunahusisha pia kufundisha. Hakuhusiani na kutawala. Hapa pia kuna mamlaka. Lakini mamlaka hiyo ni kuwa na uwezo wa kufundisha, na kutambuliwa ndani ya kanisa kama mtu anayeweza kupitisha mafundisho yenye uzima na kulitumia kwa halali neno la kweli. Mwalimu anawatumikia wanaojifunza.

Kuhubiri kama kunavyofanyika katika ibada za makanisa yetu hakulingani na kufundisha. Paulo hakuweki “kuhubiri” katika orodha yake ya karama na kazi za huduma, huenda kwa sababu kuhubiri hakukuwa jambo lililofanyika kwa kawaida katika makusanyiko ya makanisa. Haikuwa huduma kwa waaminio wenzao. Katika AJ kuhubiri, katika muktadha wa huduma ya Kikristo, kwa kweli ni sawa na kuinjilisha (Kigiriki *kerysso*: kuhubiri, kutangaza, kupiga mbiu). Na tangu mwanzo wanawake waliihubiri Injili kwa familia zao na rafiki zao na hata zaidi ya hapo.

Sasa tuangalie maneno mawili ambayo hayapatikani hivyo katika Biblia. Ni majina ya mielekeo miwili ya mawazo inayopingana kuhusu swali la jinsia katika Ukristo.

Ukamilishano

Neno hili (kwa Kiingereza *complementarianism*) linatoka Marekani, na wanatheolojia mashuhuri kama John Piper na Wayne Grudem walilitumia kwa uhusiano wa mwanamume na mwanamke. Msimamo huu ulichapishwa mwaka 1988 katika kile kinachoitwa **Danvers Statement on Biblical Manhood and Womanhood** (unaweza kupakuliwa hapa kwa Kijerumani: **Danvers-Erklärung.pdf (reformierte-freikirche.de)** (kwa ruhusa ya wahusika)). Tangu wakati huo tu neno hili limeenea pia katika nchi zinazozungumza Kijerumani, kueleza uhusiano wa mwanamume na mwanamke – lakini katika uhusiano wa ngazi za mamlaka. Kwa mtazamo huu, mwanamke ana thamani sawa, lakini hana nafasi sawa. Tofauti ya jinsia inaelezwa kwa maneno “thamani sawa, lakini majukumu tofauti”. Kuna huduma ambazo hawezi kuzifanya kwa sababu ni mwanamke. Kwa mtazamo huu, miongoni mwake hasa ni kuwafundisha na kuwaongoza wanaume.

Hata hivyo ukamilishano **hauakisi** mafundisho ya kihistoria ya kanisa, ambayo hadi miaka 60 hivi iliyopita yalidhani kwamba mwanamke ni duni na wa hali ya chini kuliko mwanamume. Ndiyo sababu

mwanamke alipaswa kuwa chini; kwa ujumla huo ulikuwa mtazamo wa chini na wenye vizuizi kuhusu mwanamke. Thamani sawa na usawa wa nafasi kwa kiasi kikubwa, kama ukamilishano unavyofundisha, ni jambo jipya, lisilozidi umri wa miaka 60 hivi. Kuna namna mbalimbali za mtazamo huu, yaani upana fulani wa jinsi upendeleo wa mwanamume na vizuizi kwa mwanamke vinavyofasiriwa.

Ninauona ukamilishano wa kiinjili wa leo kama namna iliyorekebisha, ya wastani au laini ya mfumo dume, ambao nao ni tokeo la anguko. Ninajua kwamba kuna ndoa zinazofanya kazi vizuri na zenye upendo, hata kama uhusiano unaeleweka na kutekelezwa kwa namna ya ukamilishano kwa maana iliyoelezwa hapo juu. Lakini hilo halifanyi msimamo huu kuwa sahihi wala wa kibiblia.

Usawa (mtazamo wa usawa)

Katika nchi zinazozungumza Kiingereza, msimamo ninaoushikilia, kwa mipaka fulani, unaitwa *egalitarianism* (usawa – mtazamo kwamba wanaume na wanawake ni sawa na wanaweza kushika nafasi zote za huduma na uongozi). Hapa ni muhimu kujua hasa ni nini kilichofichwa nyuma ya neno hili, na maudhui yake hasa ni nini. Mtazamo huu kuhusu mwanamume na mwanamke ulizuka wakati mmoja na ukamilishano. Katika matumizi ya Kijerumani, neno *egalitär* (wa usawa) linalenga haki ya kijamii na fursa sawa. Ufafanuzi wake ni: kutokuwepo kwa ubaguzi kwa sababu ya jinsia au sifa nyingine ndani ya jamii au kikundi.

Hili ninaliunga mkono kikamilifu, na wanawake waaminio pia wanaweza kwa shukrani kufurahia mafanikio yote ya vuguvugu la haki za wanawake la miaka 100 iliyopita, hata kama wao wenyewe hawakuwahi kuwa sehemu ya vuguvugu hizo wala hawataki kuwa.

Lakini neno hili pia lina mwangwi wa kuwafanya wote kuwa sawasawa kabisa bila tofauti, jambo ambalo nalikataa vilevile. Tofauti nzuri ya mwanamume na mwanamke katika mambo mengi ni sehemu ya mpangilio wa uumbaji, na haipaswi kusawazishwa na mtazamo wa usawa. Neno bora zaidi lingekuwa **mutualismu** (kwa Kijerumani *Mutualismus*), linalosisitiza kuwa pamoja kwa kutegemeana na kukabiliana kama wenzi.

Mambo binafsi

Hadi miaka michache iliyopita nilishikilia ukamilishano, na niliuisi na kuufundisha katika kanisa langu na katika ndoa yangu. Hii inamaanisha kwamba mimi kama mume nampenda mke wangu na kushirikiana naye, lakini kimsingi uongozi na neno la mwisho ni langu. Inamaanisha pia kwamba wanawake hawaongozi, hawahubiri wala hawafundishi mbele ya kanisa. Namna hii “laini” au “iliyofanywa ya Kikristo” ya mfumo dume wa kidunia ilinibidi kuiacha kwa sababu ya kujifunza Biblia mfululizo na kwa njia ya kazi za waandishi waaminifu kwa Biblia. Huo ulikuwa mchakato mgumu kwangu, kwa kuwa kwa miongo kadhaa nilikuwa nimeelewa na kuishi kinyume kabisa. Leo ninashukuru kwamba macho yangu yalifunguliwa nikaona jinsi nilivyokuwa nimekosea. Katika kitabu changu *Wanawake, Tusameheni! (Frauen, vergebt uns!)* nilieleza jambo hili kwa kina mwaka 2020, na kwenye tovuti yangu nimelithibitisha kwa makala mpya zangu au za waandishi wengine:

www.frauen-vergebt-uns.de

Mwishoni mwa hotuba yangu nitaeleza kwa ufupi ni nini hasa ninachokishikilia leo, na jinsi ninavyoita msimamo wangu katika mjadala wa kitheolojia.

Hoja dhidi ya kuongoza na kufundisha:

Tukio la leo linaonyesha kwamba kuhusu mada hii kuna maoni yanayotofautiana kimsingi. Zaidi ya hayo mara nyingi kuna hisia nyingi, jambo linalofanya majadiliano ya utulivu kuwa magumu. Kila mmoja anakuja siku hii akiwa na historia yake, malezi yake, imani yake, uzoefu wake mzuri na mbaya, na matarajio yake. Na kwa matumaini, akiwa na moyo ulio wazi, na pia utulivu kidogo, wa kujihoji mwenyewe.

Katika yafuatayo nitazishughulikia pingamizi ambazo kwa maoni yangu ndizo zinazotolewa mara nyingi zaidi dhidi ya dada kuongoza na kufundisha katika kanisa. Hoja hizi hasa ndizo nilizozishikilia mimi mwenyewe. Kwangu zilikuwa wazi kabisa na zenye kuingia akilini. Kuziacha kulimaanisha kwangu kutoka katikati ya Biblia na kujifananisha na ulimwengu, ambamo haki sawa na ufeministi katika namna mbalimbali za kiitikadi vinasherehekeka.

Katazo la kufundisha

Agizo lililokuwa wazi kwangu lilikuwa neno hili la Paulo, ninalolinukuu hapa:

*“Mwanamke na ajifunze katika utulivu, kwa unyenyekevu wote. **Lakini simpi mwanamke ruhusa ya kufundisha, wala kumtawala mwanamume, bali awe katika utulivu**, kwa maana Adamu aliumbwa kwanza, kisha Hawa; wala Adamu hakudanganywa, bali mwanamke alidanganywa, akaingia katika hali ya kukosa.” 1 Timotheo 2:11-14*

Wakati fulani niligundua kwamba, ingawa linaonekana kuwa agizo lililo wazi, katazo hili kwa wanawake kufundisha linaweza kuhusishwa na mstari mmoja tu – narudia, na mstari mmoja tu. Jambo hili ni la ajabu, mtu akitafakari upana wa agizo hili kwa nyakati zote na mahali pote.

Ili kulipima katazo hili la kufundisha, ni lazima kuuliza: Je, ni katazo kamili la kufundisha? Je, linahusu tu kuwafundisha wanaume? Je, anaruhusiwa kuwafundisha wanawake, vijana na watoto? Au je, haruhusiwi kufundisha mafundisho ya uongo, lakini mafundisho yenye uzima anaruhusiwa? Kutoka katika mstari huu peke yake haiwezekani kujibu maswali haya.

Kama siku zote, haitoshi kuangalia andiko moja tu; tunapaswa kuyauliza Maandiko yote. Tunapaswa kulinganisha andiko na andiko. Kama alivyosema Luther: “Maandiko yanajifasiri yenyewe.”

Kwa hiyo nitailinganisha mistari ifuatayo na neno la Paulo lililotajwa hapo juu, yaani lile linaloitwa katazo kwa wanawake kufundisha:

*Yesu anawaambia wanafunzi wake: “Basi enendeni, mkawafanye mataifa yote kuwa wanafunzi, mkiwabatiza kwa jina la Baba, na Mwana, na Roho Mtakatifu; **na kuwafundisha kuyashika yote niliyowaamuru ninyi**. Na tazama, mimi nipo pamoja nanyi siku zote, hata ukamilifu wa dahari.” Mathayo 28:18-20*

Hili ni agizo la Yesu kwa wote, wanawake pia, kufundisha. Wanawake pia walikuwa sehemu ya kundi la wanafunzi wa Yesu. Wanafunzi wanawake pia walijifunza kwa Yesu ili baadaye waweze kuwafundisha wengine. **Yesu analitaka jambo hili!** Hili linaweza kuwa katika mazingira yoyote, mahali popote, katika makusanyiko ya ibada ya kanisa, kwa wanaume au kwa wanawake peke yao, katika mazingira ya kifamilia na ya faragha au hadharani.

*“Huyo (Apolo) akaanza kunena kwa ujasiri katika sinagogi. Na (mke na mume) **Prisila na Akila walipomsikia, wakamchukua kwao, wakamweleza njia ya Mungu kwa usahihi zaidi**” (Matendo*

Njia ya Mungu, hiyo ni historia ya wokovu. Na pia ubatizo wa Kikristo, kwa kuwa ni wazi Apolo aliujuia ubatizo wa Yohana tu. Kueleza hapa lazima kueleweke kama “kufundisha” au “kuelekeza”. Anayeitumia 1 Timotheo 2:12 kama katazo la kufundisha kwa kila mwanamke/dada, lazima aitumie pia kwa Priska. Ukweli pekee ni kwamba alifundisha, wala hakunyamaza. Ilitokea Efeso, ambako yeye na mumewe walimfundisha Apolo – mahali ambapo Timotheo alipokea barua ya Paulo yenye katazo la kufundisha. Mtu akifasiri hapa katazo la kufundisha linalohusu wote, angelazimika kusema hivi: **Lakini simpi Priska ruhusa ya kufundisha, wala kumtawala mwanamume (Apolo), bali awe katika utulivu.** Kwa kuwa tunaamini kwamba Neno la Mungu lililovuviwa halina migongano ndani yake, inatubidi kulikataa katazo la kufundisha linalowahusu wanawake wote katika kanisa.

Paulo anawaagiza **wote waliopo** katika kusanyiko la Kikristo:

“Basi, ndugu (kwa maana ya kaka na dada wote), imekuwaje? Mkutanapo pamoja, kila mmoja wenu ana zaburi, ana fundisho, ana ufunuo, ana lugha, ana tafsiri; mambo yote yatendeke kwa kujenga.” (1 Wakorintho 14:26).

Paulo anamwagiza Timotheo kwamba **watu** (Kigiriki *anthropois*; kaka na dada) wanapaswa **kuwafundisha** wengine, ili nao waweze **kuwafundisha** wengine tena:

“Na mambo yale uliyoyasikia (Timotheo) kwangu mbele ya mashahidi wengi, uwakabidhi watu waaminifu, watakaofaa kuwafundisha na wengine.” 2 Timotheo 2:2

Kwa maana hii **wanawake wazee wanapaswa kuwa “walimu wa mambo mema”** (Tito 2:3). Mahali na mazingira ya mafundisho haya hayajaelekezwa wala kuwekewa mipaka; hasa wanapaswa kuwafundisha wanawake vijana. **(Wazee wanawake;** Kigiriki *presbutidas* – katika karne ya 4 wazee wanawake wa kanisa waliitwa hivyo; lakini hapa inaweza pia kumaanisha tu mwanamke mzee.)

Hitimisho: Hakuna kizuizi kwa wanawake kufundisha. Haijalishi ni mahali gani, haijalishi wanamfundisha nani. Kinachoamua ni karama yao, uaminifu wao katika kufundisha mafundisho yenye uzima, na kuthibitishwa kwao na kanisa kwamba huduma yao inatakiwa, au imeidhinishwa na kanisa na viongozi wake. **Kwa hiyo, kwa kuzingatia maandiko yaliyotajwa, neno hili la Paulo haliwezi kuwa katazo la kufundisha linalodumu nyakati zote na kuhusu ulimwengu wote!**

Kama Waraka wa Kwanza kwa Timotheo unavyoonyesha mara kadhaa, jambo linalohusika ni mafundisho ya uongo na wanawake walioyapeleka nyumba kwa nyumba. Hapa Paulo anashughulikia **tatizo la mahali pamoja** la wanawake matajiri huko Efeso, waliojiona wenyewe kuwa wameitwa na kunyakua haki au mamlaka ya kufanya hivyo. Ni **agizo la muda**, si agizo la kudumu kwa kila Mkristo mwanamke katika sayari hii. Mwanamke huyu mmoja, au wanawake hawa kadhaa wenye tatizo huko Efeso, walipaswa kwanza kunyenyekea kwa hiari na kwa moyo wa kujifunza chini ya mafundisho yenye uzima, ili wapate uwezo wa kufundisha, na kisha labda wawe wazee wanawake. Imethibitishwa kwamba si tatizo la kawaida la wanawake kufundisha mafundisho ya uongo kwa sababu hawakujifunza kwa unyenyekevu chini ya mafundisho yenye uzima. Lakini lilikuwa tatizo huko Efeso, ambalo Timotheo alipaswa kulishughulikia.

Neno “kutawala” (Kigiriki *authentein*) katika sentensi “simpi mwanamke ruhusa ya **kumtawala** mwanamume” si neno chanya. Linatokea mahali hapa tu katika AJ, na si neno linalotumika kwa kawaida kwa maana ya *kutawala*. Kinyume chake, ni neno hasi, lenye maana ya “**kunyakua mamlaka**” (ndivyo maneno ya tafsiri ya Kiingereza King James Version), **tena bila haki.**

Katazo la kusema

Mara nyingi andiko la katazo la kufundisha linahusishwa moja kwa moja na katazo la kusema katika 1 Wakorintho 14. Haya ndiyo maandiko pekee kabisa yanayozungumza waziwazi kuhusu mada yetu na kuwaweka wanawake vizuizi hasa. Hadi miaka 10 hivi iliyopita ilikuwa wazi kwangu kwamba wanawake wanyamaze katika ibada, kama mistari ifuatayo inavyoagiza waziwazi:

*“Wanawake **wanyamaze** katika makanisa; kwa maana **hawana ruhusa kunena**; bali wanyenyekee, kama vile torati isemavyo. Nao wakiwa wanataka kujifunza neno lo lote, na wawaulize waume zao nyumbani; maana ni **aibu mwanamke kunena katika kanisa.**” 1 Wakorintho 14:34-35*

Imani yangu iliyokuwa wazi ilihojiwa na Paulo mwenyewe, ambaye kabla ya hapo, katika 11:5, anazungumza kuhusu wanawake wanaoomba na kutoa unabii, kwa uwezekano mkubwa katika kusanyiko la ibada. Na pia kwa sababu katika sura ya 14 kuna angalau maagizo 5 ya wazi ya Paulo kwa ndugu wote, kaka na dada, kuchangia kwa maneno kwa ajili ya kulijenga kanisa. Hata ukuhani wa waaminio wote, unaomtolea Mungu dhabihu ya sifa, inayoitwa tunda la midomo, haufikiriki pamoja na kunyamaza. Zaidi ya hayo, wimbo wa sifa wa Hana au wimbo wa Mariamu (Magnificat) unaposomwa katika ibada, basi wanawake hawa wanasema kupitia Neno lililovuviwa.

Kwa hiyo mistari hii ni kitendawili kikubwa, kwa sababu inapingana na yote ambayo Paulo na AJ, pamoja na Agano la Kale, yanasema kwa jumla na kwa undani. Kwa mgongano huu, unaotambuliwa na wasomaji wengi wa Biblia, kuna majaribio mengi mno ya kuueleza. Kwa nia ya kuwa waaminifu kwa Biblia, baadhi ya makanisa yanajaribu kutekeleza kunyamaza kabisa. Mimi natoka katika Vuguvugu la Ndugu (Brethren), ambako hadi leo bado inafanyika hivyo. Huko wanawake hawaruhusiwi kuhubiri, kuomba kwa sauti, kupendekeza nyimbo, wala kuongoza ibada. Wanaruhusiwa tu kuimba pamoja na kusema Amina.

Katika mistari hii miwili wanawake wanakatazwa mara tatu kusema, au wanaagizwa kunyamaza. **Hili ni kamili na kali, na haliwezi kukwepwa wala kuondolewa kwa ufafanuzi wa Biblia.** Wafasiri wahafidhina, au waaminifu kwa Biblia, walio nje ya Vuguvugu la Ndugu wanajaribu kulifafanua agizo hili la kunyamaza lisilo na masharti, lakini kwa kufanya hivyo wanalidhoofisha tena na tena agizo hilo kamili la kunyamaza.

Philip B. Payne amethibitisha kwamba katika Codex Vaticanus na Codex Fuldensis (miswada muhimu na mikubwa ya karne ya 4 na ya 6) mistari hii imewekwa alama kama nyongeza ya baadaye. Zaidi ya hayo, mistari hii miwili mahali pengine iko hapa, kama ilivyo kwetu, baada ya mstari wa 33, lakini katika miswada mingine iko baada ya mstari wa 40 tu. Jambo hili, kwa kiwango hiki, ni la pekee, na ni dalili kwamba maandishi haya yalikuwa maelezo ya pembeni, ambayo baadaye mnakili mmoja aliyaingiza mahali alipoona panaftaa. Yakishaingizwa kutoka pembeni, wanakili wote waliyanakili kwa bidii, kana kwamba ni maandishi ya asili ya Paulo.

Hakuna katika AJ wala katika Agano la Kale agizo hata linalokaribia kufanana na hili, lenye matokeo makubwa hivyo – katika hali hii kwa wanawake – ambalo lingeweza kulithibitisha andiko hili. Kwa hiyo andiko hili haliwezi kuwa agizo la kudumu kwa wote. Wafafanuzi na watafsiri wengi wa Biblia wanaiona mistari hii kuwa si ya Paulo, bali nyongeza ya mapema (karne ya 2).

Tena, kuitekeleza mistari hii kwa vitendo na kwa uthabiti karibu haiwezekani. Akili ya kawaida tu inatuambia kwamba hatuwezi kuwakataza wanawake kusema lolote kabisa katika kusanyiko.

Kwa mjadala wote kuhusu kufundisha na kuongoza, mstari huu hauhusiki.

Kichwa na unyenyekevu

Andiko linaloitwa katazo la kufundisha, na lile linaloitwa agizo la kunyamaza, yanaelekeza kwenye unyenyekevu wa lazima wa mwanamke. Angalau mara saba katika AJ wanawake wanaagizwa kuwanyenyekea waume zao. Kwa nini ni hivyo? Haiwezi kuwa kwa sababu ya mpangilio wa uumbaji (nitaeleza zaidi baadaye), kwa kuwa mpangilio huo hauweki tofauti ya ngazi za mamlaka ambayo unyenyekevu ungeweza kutokana nayo.

Kimsingi kuna maandiko mawili: moja kutoka Waefeso 5, na jingine kutoka 1 Petro 3.

“Hali mnanyenyekeana katika kicho cha Kristo. Enyi wake, [nyenyekeeni] waume zenu kama kumnyenyekea Bwana.” Waefeso 5:21-22

Kwanza kabisa Paulo hadai unyenyekevu wa upande mmoja, bali kunyenyekeana.

“Vivyo hivyo ninyi wake, nyenyekeeni waume zenu, ili kwamba ikiwa wako wasioliamini Neno, wavutwe kwa mwenendo wa wake zao, pasipo lile Neno, ... Kadhalika ninyi waume, [nyenyekeeni wake zenu,] kaeni na wake zenu kwa akili, na kumpa mke heshima kama chombo kisicho na nguvu, kama warithi pamoja wa neema ya uzima, kusudi kuomba kwenu kusizuiliwe.” 1 Petro 3:1, 7

Kwa Petro ni sawa na kwa Paulo – anadai kunyenyekeana, si unyenyekevu wa upande mmoja. Hata hivyo, karibu kwa pumzi ileile, wanawake wanaagizwa kunyenyekea. Wanawake wa wakati ule tayari walikuwa chini ya mfumo wa ngazi za mamlaka. Kwao agizo kama hilo halikuwa jambo jipya wala la kigeni. Wakati ule hilo lilikuwa makubaliano ya kitamaduni na ya kijamii. Kama hadi wakati huo labda walikuwa wamenyenyekea kwa kulazimishwa, sasa, kama wanafunzi wa Yesu, waliweza kufanya hivyo katika nguvu yake na kwa moyo wote.

Mitume hawaandiki wala hawafanyi kazi dhidi ya uhusiano wa majukumu ya jinsia wa zama zile za kale. Kwa upande mmoja wanathibitisha unyenyekevu wa mwanamke; kwa upande mwingine – na hili ni jipya – wanawaagiza wanaume kupenda na kutunza. **Wanaume hawaagizwi kuongoza, kuamuru au kutawala, wala hata kudai unyenyekevu.**

Maagizo kuhusu utaratibu wa nyumba ya zamani, ambayo Luther aliyaita “meza za nyumba” (Haustafeln, yaani maagizo kwa watu wa nyumba), **yanaupenya na kuubadilisha kwa ndani utaratibu wa jamii wa wakati ule, kwa kuwa Injili na upendo wa Kristo vinabadilisha mahusiano ambayo mara nyingi yalikuwa magumu na ya kikatili.** Kwa hiyo pamoja na Injili si kila kitu kinabadilika mara moja kutoka leo hadi kesho; bali mchakato wa kubadili fikira na kubadili mwenendo unaanza. Mwishoni mwake kuna, kwa mfano, kukomeshwa kwa utumwa, ambako mitume hawakukudai, lakini kulikuwa tayari kumepandwa katika kiini cha Injili.

Unyenyekevu wa “Kikristo” (yaani unyenyekevu kati ya waaminio, ikiwa ni pamoja na waume na wake waaminio) ni **heshima ya moyo mnyenyekevu, aminifu na wa upendo, ushirikiano na msaada.** Kama upole na moyo wa unyenyekevu, kunyenyekea kunapaswa kuwa tabia ya kawaida ya Mkristo. Na kwa hali bora, kunapaswa kuwa kwa pande zote mbili.

Inamaanisha nini kwamba mwanamume ni kichwa cha mwanamke (1 Wakorintho 11:3)? Kinyume na tunavyoweza kudhani katika lugha yetu ya Kijerumani, haimaanishi “mkuu” (Oberhaupt) anayetangulia, kuongoza, kutawala au kuamuru. Paulo alipoutumia mfano huu, ulimaanisha **chanzo na asili.** Ndivyo mwanamke alivyotwaliwa kutoka kwa mwanamume (11:8), na kwa hiyo alipaswa kumheshimu mwanamume. Mwanamume kama kichwa cha mwanamke si mtawala wake, si kiongozi

wake, bali ni mwokozi wake, anayempenda, kumlinda, kumtunza na kumlea (Waefeso 5:21-33). Mfano wa kichwa unaonyesha kwa picha umoja wenye upendo wa mwanamume na mwanamke, na pia utunzaji wa mwili wake unaofuata kielelezo cha Kristo.

Kwa ufupi tunaweza kusema: Kamusi za Kigiriki za kawaida, Biblia ya Kigiriki na matumizi ya maneno ya Paulo yanaonyesha kwamba kwa “kichwa” Paulo hakumaanisha “mamlaka”. **Hakuna mahali popote Biblia inapofundisha ubwana wa mwanamume au nafasi ya uongozi kuhusiana na mwanamke.**

Septuaginta, inayotafsiri Kiebrania kwa Kigiriki, haitumii neno *kephale*, bali neno jingine, pale ambapo katika Kiebrania *kichwa* kinamaanisha kiongozi, mtangulizi, mtawala. Kutokana na hilo inaonekana kwamba maana ya *kephale* haielekei upande huo.

Makuhani wanaume wa Israeli na wanafunzi 12 wa Yesu

Makuhani wanaume peke yao na wanafunzi 12 wanaume kwangu zilikuwa hoja zenye nguvu kwa ajili ya uongozi wa wanaume peke yao.

Katika Israeli kulikuwa na makuhani wanaume tu. Lakini ilinibidi kutambua kwamba ilikuwa shauku na mapenzi ya Mungu kwamba **wote, wanaume kwa wanawake**, wawe makuhani:

“Nanyi mtakuwa kwangu ufalme wa makuhani, na taifa takatifu. Hayo ndiyo maneno utakayowaambia wana wa Israeli.” (Kutoka 19:6)

Jambo hilo linatabiriwa pia kwa ajili ya wakati ujao:

“mtaitwa makuhani wa BWANA; watu watawaita ninyi watumishi wa Mungu wetu.” Isaya 61:6

Kwa nini jambo hili halikutokea bado katika Agano la Kale ni vigumu kusema: Sababu moja inaweza kuwa kwamba ukuhani wa Walawi ulipaswa kuwa kinyume cha wanawake waliowekwa wakfu, makuhani wanawake na makahaba wa ibada za sanamu za Kanaani.

“Pasiwe na kahaba wa hekaluni katika binti za Israeli, wala pasiwe na hanithi wa hekaluni katika wana wa Israeli.” Kumbukumbu la Torati 23:17

Huduma ya kikuhani, ilipofanyika katika ibada ya dhabihu ya Walawi, ilikuwa kazi nzito ya mwili, inayoweza kulinganishwa na kazi ya mchinjaji. Kwa wastani wanaume (kama kawaida, isipokuwa wachache) wana nguvu za mwili kuliko wanawake.

Bila masharti yoyote, katika Agano Jipya kila aliyezaliwa na Mungu ni kuhani. Kwa hiyo, tukitazama nyuma kwenye Agano la Kale, jinsia haiwezi kuwa ndiyo sababu ya wanaume peke yao kuwa makuhani. (Waebrania 2-10; 1 Petro 2:9; Ufunuo 1:6; 5:10).

Wanafunzi 12 waliweza kuwawakilisha wana 12 wa Yakobo, yaani makabila 12 ya Israeli, kama wanaume Wayahudi tu. Wanasimama kwa ajili ya kipindi cha pekee cha mpito kutoka Agano la Kale hadi Agano Jipya.

Leo viongozi na waangalizi hawahitaji kuwa wanaume Wayahudi: Wote wanaotamani kuwa viongozi wanakaribishwa, hata wanaume kutoka mataifa. Mitume 12 kama wanaume Wayahudi haimaanishi kwamba wanawake wametengwa na kazi za uongozi. Yunia, mwanamke, anaitwa na Paulo mtume (Warumi 16:7), sawasawa na Barnaba alivyoitwa mtume (Matendo 14:14).

Sifa za wazee na waangalizi

Je, labda mwanamke huyo (au wanawake hao) huko Efeso, ambao katazo la kufundisha linawaelekea, alitaka kuwa mwangalizi? Mgawanyo wetu wa sura unaanza 1 Timotheo 3:1 hivi:

*Ni neno la kuaminiwa: Mtu **ye yote** akitaka kazi ya uangalizi, atamani kazi njema.*

Paulo anaonekana kuona kwa mwanamke huyu (au wanawake hawa) uwezekano kwamba wanaweza kuwa waangalizi, ikiwa watatimiza sifa zinazofuata. Hatua ya kwanza ingekuwa kujifunza katika utulivu na unyenyekevu, na kuwa na kiasi katika sura ya nje. Wanawake matajiri wa Efeso, badala ya kujiendesha isivyofaa (2:9), walipaswa kutenda **matendo mema** (2:10). Paulo anatumia usemi unaofanana kurejelea kazi ya mwangalizi: Mtu akitaka kazi ya uzee wa kanisa, atamani **kazi njema** (3:1). Kazi ya uzee wa kanisa ni kazi njema ambayo wanawake hawa wangeweza kuitamani, kama wangejiandaa wakastahili.

Lakini je, katika sura ya 3:1-7 Paulo hawaelekei wanaume peke yao? La, hakika sivyo. **“Mtu ye yote”** (Kigiriki *tis*) ni neno lisilo na jinsia. Linaweza kumaanisha **mwanamke au mwanamume** akitaka kazi ya uangalizi. **Je, Paulo angewatia moyo wanawake kutamani kazi waliyokatazwa?** Paulo anaonyesha wazi kwamba “mtu ye yote/kila mtu” mara nyingi ndiyo mada yake, kwa kurudia “mtu ye yote” katika mstari wa 5, na vivyo hivyo katika orodha inayolingana ya sifa za mwangalizi katika Tito 1:6. **Hakuna hata kiwakilishi kimoja cha kiume katika sifa za viongozi wa makanisa katika 1 Timotheo 3:1-13 au Tito 1:5-9; 2:8. Lakini jambo hili halionekani katika tafsiri za Kijerumani.**

Lakini basi, je, kuhusu sifa ya **“mume wa mke mmoja”**? Mtu angefikiri kwamba maneno haya yanaweza kuwahusu wanaume tu. La, kwa sababu sentensi yote lazima ieleweke kama **nahau**. Wengine wanachukua neno moja, yaani “mume”, na kulitenga kiholela na muktadha, ili walitumie kutunga sharti jipya – yaani kwamba kila mwangalizi lazima awe “mwanamume”. Lakini wafasiri wengi wa Biblia, hata wakamilishano, wanaelewa “mume wa mke mmoja” kwa maana kwamba **wenye wake wengi au wanaume wasio waaminifu kingono** wametengwa na kazi ya mwangalizi.

Kuisoma nahau hii kana kwamba ina maana mbili – kuwatenga wenye wake wengi, na pia sharti linalohusu wote kwamba waangalizi lazima wawe wanaume – ni jambo lisilo na msingi, na kungefanya masharti mengine mengi ya Paulo kwa waangalizi, yaliyo na maana zaidi ya moja, kuwa ya kipuuzi. Je, waangalizi wote lazima wawe na “nyumba yao wenyewe” yenye watumwa na “watoto” kadhaa walio na umri wa kutosha “kuamini” na kunyenyekea “kwa ustahivu wote”?

Kwa kuwa katika 1 Timotheo 3:11 sifa za mashemasi wanawake zinatajwa, usemi uleule “mume wa mke mmoja” katika masharti ya mashemasi katika 3:12 hauwezi kuwatenga wanawake.

Kanuni ya **kuoa au kuolewa na mmoja tu**, inayoonyeshwa katika “mume wa mke mmoja”, inawahusu wanaume na wanawake kwa usawa, kama vile “usimtamani mke wa jirani yako” (Kutoka 20:17) linavyomhusu kwa usawa mwanamume au mwanamke anayemtamani mwenzi wa ndoa wa jirani yake. Kwa hiyo tafsiri sahihi zaidi ya “mume wa mke mmoja” ni **“mwaminifu kwa mwenzi mmoja wa ndoa”**, kwa kuwa inaieleza vizuri zaidi maana pana ya nahau hii ya Kigiriki yenye maumbo ya kiume.

Hakuna agizo la mitume linalowakataza wanawake kazi ya mwangalizi (kama, kwa mfano, agizo la kunyamaza katika 1 Wakorintho 14:34-35).

Basi, mtu angepaswa kudhani nini, au kushika nini, kama swali hili lingeibuka katika karne ya 1? Kama tayari katika Agano la Kale kulikuwa na tofauti kwa kanuni ya uongozi wa wanaume, kama hata katika

jamii kwa upana kulikuwa na tofauti, kama mtazamo wa Yesu na wa mitume kuhusu wanawake ulikuwa chanya zaidi kuliko utamaduni uliotawala, na kama wanawake walipokea na kutumia karama za Roho, au waliyakusanya makanisa ya nyumbani katika nyumba zao, basi hapakuwa na msingi wa kudhani kwamba uongozi katika makanisa ulikatazwa kwa wanawake.

Hoja za usawa wa wanaume na wanawake hata katika kufundisha na kuongoza:

Mtu akijaribu kuyaendea Maandiko kuhusu swali la jinsia bila upendeleo, au bila kuamua matokeo mapema, ataupata usawa kwa mitazamo mbalimbali. Mada ya kufundisha na kuongoza lazima ichunguzwe kwa Maandiko yote, na isiamuliwe wala kubanwa na andiko moja au mawili mafupi.

Simulizi la uumbaji lilikuwa kwangu ugunduzi mpya, ulionifanya nibadili fikira, na ulikuwa njia panda iliyoamua jinsi ninavyopaswa kuyasoma pia maandiko ya AJ kuhusu mada hii. Kwa hiyo tunaanza mwanzoni kabisa:

Hoja ya uumbaji

Kwa jinsia zote mbili jambo ni lilelile: wote wawili ni wabeba mfano wa Mungu, na wote wawili wanapaswa kuzaa na kutawala. Hakuna mpangilio wa vyeo wala ngazi za mamlaka katika hali ya mwanzo, wala hakuna mgawanyo wa kazi au majukumu.

“Mungu akasema: Na tumfanye mtu kwa mfano wetu, kwa sura yetu; wakatawale samaki wa baharini, na ndege wa angani, na wanyama, na nchi yote pia, na kila kitambaacho juu ya nchi! Mungu akaumba mtu kwa mfano wake, kwa mfano wa Mungu alimwumba; mwanamume na mwanamke aliwaumba. Mungu akawabariki, Mungu akawaambia: Zaeni, mkaongezeke, mkaijaze nchi, na kuitiisha; mkatawale samaki wa baharini, na ndege wa angani, na kila kiumbe kiendacho juu ya nchi!” Mwanzo 1:26-28

Kuumbwa kwa Hawa kunaielezwa kwa namna inayogusa moyo. Kwa nini aliumbwa?

“Si vema huyo mtu awe peke yake; nitamfanyia msaidizi anayemlingana.” Mwanzo 2:18 (Elberfelder, tafsiri ya Biblia ya Kijerumani; tanbihi: kama mwenzi wa kumkabili, kama anayemlingana)

Einheitsübersetzung (tafsiri ya Biblia ya Kijerumani): Nitamfanyia msaidizi aliye sawa naye kwa hadhi.

Gute Nachricht (tafsiri ya Biblia ya Kijerumani): Nitaumba kiumbe atakayemsaidia na anayemfaa.

Zürcher Bibel (tafsiri ya Biblia ya Kijerumani): Nitamfanyia msaidizi anayemlingana.

Hasa “msaidizi anayemlingana” – kwa Kiebrania “ezer kenegedo” – kunamaanisha nini?

‘ēzer = “nguvu, msaada, mwokozi (mwanamume au mwanamke), mlinzi, uwezo”

Katika Agano la Kale mara 16 “Mungu ni msaada wetu”, mara 3 kuhusu mlinzi wa kijeshi; kwa hiyo kamwe si kitu kilicho chini, kinyume chake, huenda ni kitu kilicho juu.

kēnegēdō: kē = kama + negēd = mbele ya + ô = yeye “kama mbele yake”

Neno kwa neno usemi huu unamaanisha: “nguvu kama mbele yake”

Katika lugha ya kila siku unamaanisha: “nguvu inayomlingana”

Mwanamke kama msaidizi haelezi mtu wa chini, haweke msingi wa unyenyekevu wala wa ngazi za mamlaka. Bali Adamu anamhitaji mwenzi wa roho. Mshirika. Mwenzi. Mtu wa kumkabili, wa kumkamilisha. Mwenzake katika kila upande wa maisha yake: kimwili, kinafsi, kiroho, kiakili; kwa nje na kwa ndani. Kwa ufupi, hiyo ndiyo maana ya msaidizi anayemlingana.

Paulo pia anafupisha, akitazama kuumbwa kwa mwanamume na mwanamke: “Walakini si mwanamke pasipo mwanamume, wala mwanamume pasipo mwanamke, katika Bwana.” 1 Wakorintho 11:11

Mpangilio wa uumbaji kabla ya anguko unawaona mwanamume na mwanamke kuwa sawa kwa nafasi na kwa haki. Hakuna ngazi za mamlaka. Haziwezi kuwa zilikuwepo, kwa sababu zinaanza tu baada ya anguko:

*“Akamwambia mwanamke: ... na tamaa yako itakuwa kwa mumeo, **naye atakutawala.**” Mwanzo 3:16*

Haya ni maelezo ya matokeo ya anguko. Utawala wa mwanamume juu ya mwanamke haukuwa mapenzi ya Mungu katika uumbaji. Utawala huu ni wa dhambi. Historia hadi leo inathibitisha msiba huu kwa nguvu. Hakuna chochote kizuri ndani yake, hakuna chochote cha kiroho ndani yake. **Si mpangilio wa uumbaji, bali, kama tokeo la anguko, ni VURUGU ya uumbaji.** Ni utawala wa aliye na nguvu zaidi katika uumbaji ulioanguka. Kwa hiyo hatupaswi kuuunga mkono utawala huu wa upande mmoja wa mwanamume, hata kama umefanywa kuwa wa Kikristo na unasomwa ndani ya AJ (eisegesis – kuingiza maana katika andiko).

Hoja ya kihistoria

Historia ya Israeli na historia ya AJ, pamoja na historia ya kanisa, zinaonyesha bila shaka yoyote kwamba wanawake wanaruhusiwa, wanaweza na wanapaswa kufundisha na kuongoza. Wanawake hawa wanaelezwa katika kazi hizi kama jambo la kawaida kabisa. Hakuna mahali popote inapoitwa tofauti ya pekee, kana kwamba Mungu kwa muda anausimamisha utaratibu aliouweka mwenyewe kwa sababu hapakuwa na wanaume.

Wanawake katika Agano la Kale

Nabii mwanamke Miriamu anumwa na Mungu kuwaongoza Israeli (Mika 6:4; linganisheni Kutoka 15:20-21). Mungu mwenyewe anasema katika Mika 6:4: “Kwa maana nalikupandisha kutoka nchi ya Misri, nikakukomboa katika nyumba ya utumwa; nikawatuma Musa, na Haruni, na Miriamu, watangulie mbele yako.”

Kwa hiyo Mungu mwenyewe alimtuma pia mwanamke mbele ya watu wake! Hapakuwa na upungufu wa wanaume – Musa na Haruni walikuwepo – ilikuwa mapenzi yake kuwa na mwanamke katika timu hii ya uongozi.

Debora ni mmoja wa waamuzi wanawake ambao “BWANA aliwainua” na ambao “waliwaokoa Israeli na mikono ya adui zao” (Waamuzi 2:16, 18; 4:10, 14, 24; 5:1-31), nabii mwanamke na kiongozi mkuu kuliko wote katika Israeli yote (4:4-5). Yeye, mke na mama (5:7), alikuwa na mamlaka ya kumwamuru Baraka, kamanda wa kijeshi wa Israeli: “Nenda!” (4:6, 14), naye akaenda. Walifanya kazi pamoja vizuri kwa mamlaka ya pamoja: Baraka kama kamanda wa kijeshi, na Debora kama **amiri jeshi mkuu**.

Malkia Esta alikuwa na ushawishi wa kutosha kusababisha kuangamizwa kwa nyumba ya Hamani pamoja na adui 75,000 wa Wayahudi (Esta 7:1-10; 9:1-32). Pamoja na Mordekai “aliandika kwa

mamlaka yote Amri ya Esta ikathibitisha maagizo hayo” (9:29-32).

Makuhani walimwendea **nabii mwanamke Hulda** kuhusu kitabu cha torati kilichopatikana tena, wakajiweka chini ya uongozi wake wa kiroho. Viongozi wa Israeli, ikiwa ni pamoja na mfalme, wazee, manabii na watu, walilikubali neno lake kama lililofunuliwa na Mungu (2 Wafalme 22:14-23:3; 2 Mambo ya Nyakati 34:22-32). Utii wa uongozi wa kiume wa Israeli kwa neno la Mungu lililosemwa na mwanamke ulileta uamsho ambao huenda ndio mkubwa kuliko yote katika historia ya Israeli (2 Wafalme 22:14-23:25; 2 Mambo ya Nyakati 34:29-35:19).

Mke wa Isaya alikuwa **nabii mwanamke**: “Nikamwendea **nabii mke**; naye akapata mimba, akazaa mtoto mwanamume. Ndipo BWANA akaniambia: Mwrite jina lake ‘Mahershalal-hash-bazi’ (yaani: ‘Mateka yanaharakisha, nyara zinakuja upesi’).” Isaya 8:3

Hakuna hata andiko moja la Agano la Kale linalosema kwamba Mungu aliwaruhusu wanawake kutumia mamlaka kama hiyo ya kisiasa au ya kidini juu ya wanaume kwa sababu ya hali maalumu, wala matukio haya hayaelezwi kama tofauti za pekee kwa kanuni ya kibiblia.

Wanawake katika Agano Jipya

Pamoja na Yesu, kipimo kipya cha utu kinaingia katika swali la jinsia la Uyahudi wa zamani. Mama yake anakuwa nabii mwanamke, na wimbo wake wa sifa (Magnificat) unakuwa Maandiko yaliyovuviwa (Luka 1), kama ilivyokuwa kwa wimbo wa sifa wa Hana (1 Samweli 2:1 na kuendelea). Kwa Yesu wanawake wanaheshimiwa na kuthaminiwa; anawaelekea bila ubaguzi, anawainua, na kwake wanaruhusiwa na wanapaswa kujifunza, kuwa wanafunzi wake. Isipokuwa kwa watu wachache, jambo hili lilikuwa karibu kuvunja mwiko.

Kwa mwanamke aliyekuwa amepoteza kabisa hali ya kujiona ana thamani, alijifunua kuwa ndiye Masihi. Anasikia kutoka kwake maneno ambayo hakuna mtu aliyewahi kuyasikia kabla. Kukutana huku kulikuwa na matokeo: Mmisionari wa kwanza wa Kikristo alikuwa **mwanamke Msamaria**: “Na wengi wa Wasamaria wa mji ule walimwamini kwa sababu ya neno la yule mwanamke” (Yohana 4:39; 28-42).

Kulikuwa na **wanafunzi wanawake** (Luka 8:1), kama Mariamu, aliyeketi miguuni pa Yesu akijifunza, ili baadaye ayapitishe kwa wengine – na hivyo kufanya kile hasa ambacho Yesu katika Mathayo 28 anawaagiza wanafunzi, yaani kubatiza na kufundisha.

Mtu wa kwanza ambaye Kristo aliyefufuka alimwendea na kumpa agizo la kutangaza habari njema ya kufufuka kwake na ya kupaa kwake kunakokaribia alikuwa **Mariamu Magdalene** (Yohana 20:14-18). Kwa kuwa “mtume” maana yake ni “aliyetumwa”, inafaa kusema kwamba Kristo alimweka kuwa **mtume wa mitume**. Kabla Yesu hajawatokea wanafunzi, aliwaletea habari ya kufufuka kwake kupitia mwanamke. Angeweza kwa urahisi kuwatokea yeye mwenyewe mara moja. Lakini kwa njia hii alitaka kuwafundisha: Ushuhuda wa mwanamke unapaswa kuaminiwa na ninyi wanaume sawasawa na ushuhuda wa mwanamume, kwa maana mimi nimemtuma! Wakati mpya wa wokovu ulikuwa karibu kuanza!

Kwa Kristo, uongozi – ambao aliufafanua upya kama uongozi wa unyenyekevu na wa kutumikia (kwa mfano Yohana 13:3-17) – unawafaa wanawake angalau kama unavyowafaa wanaume.

Katika Warumi 16:1-16 Paulo anawasalimu watu kumi kwa majina, ambao anawaita watenda kazi pamoja naye katika huduma ya Kikristo. **Saba kati ya watu hao kumi ni wanawake:**

Fibi, “shemasi mwanamke wa kanisa la Kenkrea” (16:1) na “msimamizi² wa watu wengi, nami pia” (16:2);

Yunia, “mashuhuri miongoni mwa mitume” (16:7); ambaye pamoja na mumewe alikuwa gerezani pamoja na Paulo kwa sababu ya kuihubiri Injili.

Priska, “mtenda kazi pamoja nami katika Kristo Yesu” (16:3; linganisheni Wafilipi 4:3);

na **Mariamamu, Trifaina, Trifosa na Persisi** “walijitaabisha sana katika Bwana” (16:6, 12).

1 Wakorintho 16:16 inawaagiza waaminio “**kumnyenyekea kila mtenda kazi pamoja nasi**”. Katika 1 Wathesalonike 5:12, “**wale wanaojitaabisha kwenu**” wanaitwa “**wale wanaowasimamia ninyi katika Bwana**”. Hapa tunazungumza kuhusu watu wenye wajibu wa uongozi! Haiwezi kusesitizwa vya kutosha kwamba Paulo hawataji wanawake hawa tu kama waaminio, bali kama viongozi katika huduma. Katika fungu hili Paulo anawasalimu waaminio wengi, lakini anawaita watu kumi tu watenda kazi pamoja naye, yaani viongozi, na saba kati yao ni wanawake. Wanaume watatu ni Akila, Androniko na Urbano. Wawili wa kwanza wanatajwa pamoja na wake zao, jambo linalosisitiza mamlaka yao ya pamoja.

Kwamba Paulo anataja idadi kubwa hivyo ya wanawake miongoni mwa viongozi wa jumuiya ya hadhara, ni jambo la pekee katika historia yote ya fasihi ya Kigiriki ya kale. Linaonyesha umuhimu usio wa kawaida, kwa utamaduni wa wakati ule, wa uongozi wa wanawake katika kanisa la kwanza.

Binti wanne wa Filipo mwinjilisti ni uthibitisho kwamba ahadi ya Yoeli ilitimia siku ya Pentekoste, hata kwa ajili ya binti:

*“Hata siku ya pili tukaondoka, tukafika Kaisaria; tukaingia nyumbani mwa Filipo, mwinjilisti, aliyekuwa mmoja wa wale saba, tukakaa kwake. Basi mtu huyo alikuwa na **binti wanne, wanawali, waliokuwa wakitabiri**.” Matendo 21:8-9*

Inaelekea – ingawa si lazima – kwamba Nimfa alikuwa mmoja wa viongozi wa kanisa, kwa kuwa alitoa nyumba yake kwa ajili ya kanisa la Laodikia:

*“Wasalimuni ndugu walioko Laodikia, na **Nimfa**, na kanisa lililo katika nyumba yake.” Wakolosai 4:15*

Paulo anawataja huko Filipi wanawake wawili waliokuwa hawaelewani. Bila shaka walikuwa katika huduma zilizokuwa muhimu kwa kanisa; vinginevyo Paulo asingewataja wawili hao moja kwa moja kwa majina.

*“Namsihi **Euodia**, namsihi na **Sintike**, wawe na nia moja katika Bwana. Naam, nakuomba na wewe pia, mjoli wa kweli, uwasaidie wanawake hao, maana waliishindania Injili pamoja nami.” Wafilipi 4:2-3*

Paulo alipokuwa bado hajawa ndani ya Kristo na alipokuwa akilitesa kanisa, aliwalenga wanaume **na** wanawake, kama Luka anavyosimulia mara mbili, ili awatie gerezani (Matendo 8:3; 9:2). Kwa nini hata wanawake? Siku zote wanaoondolewa ni viongozi; kondoo wa kawaida wa kundi hawawavutii sana watesaji, au hawawavutii kabisa. Hadi leo hivyo ndivyo inavyofanyika katika nchi ambamo Wakristo wanateswa.

Wanawake wengine

Hakuna muda sasa wa kuingia katika eneo kubwa sana la yale ambayo wanawake walifanya katika kanisa la mwanzo, katika Zama za Kati, katika Matengenezo ya Kanisa na katika vuguvugu za uamsho. Maelfu walifundisha na kuongoza, na bila wao huenda Ukristo leo ungekuwa tofauti. Wengi wanajulikana kwa majina. Kulikuwa na wazee wanawake, kama vile kulikuwa na wahubiri wanawake na walimu wanawake.

Mara nyingi husahaulika pia kwamba wanawake hawakufundisha na kuongoza kwa maneno ya mdomo tu, bali pia kwa maandishi yao. Kuna watunzi maarufu wa nyimbo na maandishi wanawake ambao wameiathiri sana historia ya kanisa la Kikristo

Ni kweli kwamba, ukilinganisha na wanaume, kwa jumla walikuwa wachache. Hilo linaelezwa na hali ya kitamaduni ya kila wakati, ambamo wanawake daima na kila mahali walibaguliwa kwa kiasi fulani na hawakupaswa kujitokeza hadharani. Hivyo hasa ndivyo utamaduni wa kidunia na malezi yake katika kivuli cha Mwanzo 3:16. Jambo hili halihusiani kabisa na Ufalme wa Mungu, na yale ambayo sasa yamekuwa halisi katika Kristo.

Hoja ya wokovu – wokovu katika Kristo

Wote wanaomwita Bwana na kumtumaini wataokolewa. Hii ndiyo habari njema ya Injili. Wokovu, kuokolewa na uzima wa milele viko wazi kwa wote bila kubagua. Paulo anawaandikia Wagalatia katika sura ya 3:26-27:

“kwa maana ninyi nyote [mmekuwa] wana wa Mungu kwa imani katika Kristo Yesu. Kwa kuwa ninyi nyote mliobatizwa katika Kristo mmemvaa Kristo.”

Pendeleo la kuwa mwana wa Mungu linawahusu wanaume na wanawake. Katika lugha ya Paulo, hata wanawake wanakuwa “wana wa kiume wa Mungu”. Bila shaka kama wanawake wao pia ni binti za Mungu; lakini hapa Paulo anasisitiza hali ya kijamii ambayo wana wa kiume walikuwa nayo katika Dola ya Kirumi: pendeleo hili sasa linawafikia wote katika uhusiano na Mungu, hata wanawake.

Zaidi ya hayo, hasa kwa ajili ya wanawake, ubatizo wa maji – na si tohara, ambayo kwao haikuwezekana – unawekwa kuwa ishara ya kuwa mwana wa Mungu.

Baada ya hapo Paulo anaongeza kauli iliyokuwa na nguvu ya mlipuko kwa hali ya wakati ule. **Hasisitizi tena kwamba katika Kristo wote wanaweza kuokolewa, kwa sababu jambo hilo amekwisha kulifanya mahali pengi. Analenga jambo hili: kwamba katika Kristo tofauti za kitaifa, za kijamii na za kijinsia hazina nafasi tena:**

“Hakuna Myahudi wala Myunani, hakuna mtumwa wala huru, hakuna mwanamume na mwanamke; kwa maana ninyi nyote mmeuwa mmoja katika Kristo Yesu.” Wagalatia 3:28

Katika Wagalatia 2:11-3:28 Paulo anasisitiza kwamba kulitendea kundi la kijamii, ikiwa ni pamoja na wanawake, isivyo sawa katika kanisa kunapingana na Injili. Anawalaumu hadharani Wakristo wa Kiyahudi, akiwemo mtume Petro, kwa sababu hawakuwatendea Wakristo wa mataifa kama walio sawa nao, na hata walikataa kula pamoja nao mezani. Paulo anahoji kwamba kugawa hadhi au mapendeleo katika kanisa kwa msingi wa kabila, au hali ya kijamii, au jinsia, kunapingana na Injili. Utambulisho wa wokovu wa Wakristo wote una msingi wake katika Kristo peke yake!

Kwa kuwa haya yote ni makundi ya kijamii, na “katika Kristo Yesu” kunahusu kanisa (1:22), matumizi yaliyo wazi zaidi ya Wagalatia 3:28 ni kwa mahusiano ya kijamii ndani ya kanisa. **Fungu hili linaunganisha wokovu na maisha ya kijamii ya kanisa bila kutenganishika.** Kama katika maandiko yote ya Paulo, ukombozi katika Kristo hauwezi kutenganishwa na maisha katika mwili wa Kristo. Paulo kuzikataa tofauti hizi lazima kulete kinyume chake, yaani kuthibitishwa kwa usawa wa hadhi wa makundi haya yote katika maisha halisi ya kanisa, kwa sababu wote ni mmoja katika Kristo.

Bila shaka makundi hayo matatu ya watu yaliyotajwa, kama Wakristo, **yanabaki** kuwa yale waliyozaliwa nayo (isipokuwa labda watumwa, ambao wangeweza kuwa huru). Lakini desturi, kutengwa na ubaguzi wa ulimwengu wa wakati ule na wa leo havihusiki tena katika kanisa, katika uumbaji mpya. Kuhusu mwanamume na mwanamke, uhusiano wao wa uumbaji wa asili umerejeshwa katika Kristo. Hata watumwa wa kawaida, wanaume kwa wanawake, waliweza kuwa walimu na viongozi katika kanisa, ingawa si nje ya kanisa katika hali zao za kijamii.

Andiko linalofanana kwa karibu na Wagalatia 3:28 ni 1 Wakorintho 11:11:

“Walakini katika Bwana mwanamke si kitu pasipo mwanamume, wala mwanamume si kitu pasipo mwanamke.”

Paulo anasema haya katika muktadha wa kuthibitisha kwamba wanawake, kama wanaume, wanaweza kuongoza shughuli muhimu zaidi katika makusanyiko ya hadhara ya kanisa – maombi (upande wa wima wa ibada – kusema na Mungu) na unabii (upande wa mlalo wa ibada – kusema na watu) – maadamu wanafanya hivyo kwa namna isiyoikana ndoa na maadili ya Kikristo. **Kwa hiyo kukanusha huku kwa utangano kati ya wanaume na wanawake “katika Bwana” lazima kuhusu angalau shughuli hizi za uongozi wa kanisa.**

Ukweli huu wa wokovu, kwamba tofauti za kitaifa, za kijamii na za kijinsia hazina tena maana katika kanisa, Paulo anauonyesha mara nyingine tena bila utata katika 2 Wakorintho 5:16 na kuendelea:

“Hivyo tangu sasa hatumjui mtu ye yote kwa jinsi ya mwili; ingawa tumemjua Kristo kwa jinsi ya mwili, lakini sasa hatumjui hivyo tena. Hata imekuwa, mtu akiwa ndani ya Kristo amekuwa kiumbe kipya; ya kale yamepita, tazama, yamekuwa mapya. Lakini vyote pia vyatokana na Mungu, aliyetupatanisha na nafsi yake kwa Kristo, akatupa huduma ya upatanisho; yaani, Mungu alikuwa ndani ya Kristo, akiupatanisha ulimwengu na nafsi yake, asiwahesabie makosa yao; naye ametia ndani yetu neno la upatanisho.”

Ikiwa hatumjui tena mtu ye yote kwa jinsi ya mwili, basi hata jinsia haina maana. Kinachohesabika ni kiumbe kipya katika Kristo peke yake. Na kiumbe hiki kipya, kilichopatanishwa na Mungu, kinafanya nini? Kinatekeleza huduma inayohubiri upatanisho! Kwa hiyo wote wanahubiri.

Watu waliomhukumu Kristo kwa jinsi ya mwili huenda walifikiri: “Huyu mwana wa seremala anataka kutuambia nini?” Wale waliosikiliza tu walitambua kwamba alifundisha “kama mtu mwenye mamlaka”. Kwa hiyo inatupasa kujifunza kuwapima watu wote kiroho, na kupuuza yote yanayotugonga macho kwanza (hali ya kijamii, sura, jinsia).

Hoja ya karama

Roho Mtakatifu amemwagwa juu ya wanawake na wanaume kwa usawa. Anampa kila mwanamke mwaminio na kila mwanamume mwaminio karama kama appendavyo. Katika orodha za karama zimo

karama ya kufundisha na karama ya kuongoza. **Hakuna mahali popote panapotofautishwa kwa jinsia.** Maandiko yafuatayo yanajieleza yenyewe, tukianza na tukio la Pentekoste:

*“bali hili ndilo neno lililonenwa na nabii Yoeli: ‘Itakuwa siku za mwisho, asema Mungu, nitawamwagia watu wote Roho yangu, **na wana wenu na binti zenu watatabiri**, na vijana wenu wataona maono, na wazee wenu wataota ndoto. Naam, na juu ya watumishi wangu wanaume **na juu ya wajakazi wangu katika siku zile nitawamwagia Roho yangu, nao watatabiri.**” Matendo 2:16-18*

Roho Mtakatifu pia ndiye mtoaji wa karama za neema za kiroho, ambazo kwazo mwili wa Kristo, yaani kanisa, unahuishwa, unadumishwa, unaongozwa na kutunzwa. Miongoni mwake ni karama ya uongozi, au ya kusimamia:

*“Basi kwa kuwa tuna karama zilizo mbalimbali, kwa kadiri ya neema tuliropewa: ikiwa ni unabii, tutoe unabii kwa kadiri ya imani; ikiwa ni huduma, **tuwe wenye kuhudumu; mwenye kufundisha, katika kufundisha kwake**; mwenye kuonya, katika kuonya kwake; mwenye kukirimu, kwa unyofu; **mwenye kusimamia, kwa bidii**; mwenye kurehemu, kwa furaha.” Warumi 12:6-8*

*Zürcher Übersetzung (tafsiri ya Biblia ya Kijerumani): 7 iwe ni karama ya kutumikia, **pale panapohusu huduma, ya kufundisha, pale panapohusu mafundisho**, 8 ya kufariji, pale panapohusu faraja. Anayewapa wengine kitu, afanye hivyo bila nia iliyofichika; **anayeshika kazi ya uongozi, afanye hivyo kwa moyo wote**; anayerehemu, afanye hivyo kwa uchangamfu na furaha.*

*“Na Mungu ameweka wengine katika kanisa, wa kwanza mitume, **wa pili manabii, wa tatu waalimu**, kisha miujiza, kisha karama za kuponya wagonjwa, na masaidiano, na **maongozi**, na aina za lugha.” 1 Wakorintho 12:28*

Hoja ya karama inajieleza yenyewe, iko wazi, nayo ndiyo iliyo dhahiri kuliko zote. Kwa nini Mungu atoe karama ambazo mwenye karama hiyo haruhusiwi kuzitumia kwa ajili ya kuujenga mwili? Haina haja hata ya kusema kwamba karama zilizotajwa wamepewa pia wanawake. Lingekuwa “kosa la mfumo” kama wasingeruhusiwa kuzitumia karama hizo katika kila mazingira ambamo Mungu anawaweka wanawake. Kwa maana karama daima ni pia kazi na wajibu.

Nini kinatokea wakati karama za wanawake hazigeuki kuwa kazi katika kanisa? Kinatokea kile ambacho Paulo anakieleza katika 1 Wakorintho 12:21 hivi: **“Jicho haliwezi kuuambia** mkono: **Sina** haja nawe; wala tena kichwa hakiwezi kuiambia miguu: **Sina** haja nanyi.” Baadhi ya viungo vya mwili, ambavyo vingepaswa kuipokea kwa unyenyekevu huduma ya viungo vingine, havifanyi hivyo, bali vinasema: “Hatuna haja nanyi.” Hivyo wanawake wanavunjwa moyo na kujeruhiwa. Wanawake wenye karama wanatafuta maeneo ya kazi yanayolingana na karama zao nje ya kanisa. Hivyo ufanisi wa mwili wa Kristo unapunguzwa. Kile ambacho Mungu huenda alitaka kutuambia kupitia dada huyu, iwe kwa unabii au kwa mafundisho, hakisikiki. Matokeo yake ni kwamba hatuwawekei mipaka wanawake tu, bali Mungu mwenyewe! Kwa maana Mungu anajieleza kupitia wanawake sawasawa na kupitia wanaume. Naam, ni kweli: “Roho huvuma apendapo.” Roho wa Mungu hawezi kuzuiliwa na mifumo ya kibinadamu asivume apendapo. Lakini tunaweza kumzimisha na kumhuzunisha. Na hilo tumelifanya mara nyingi sana!

Muhtasari

Maandiko kwa ujumla wake, katika Agano la Kale na katika Agano Jipya, **hayakatazi** wanawake kufundisha na kuongoza. Maandiko ambayo watu wanataka kuyatumia kuonyesha kinyume chake yanaeleza matatizo ya mahali pamoja yaliyopaswa kurekebisha au kukomeshwa. Wanawake walifundisha na kuongoza katika nyakati za kabla ya Ukristo, katika mwanzo wa Ukristo, na katika historia yote ya kanisa. Kwa sababu zinazoeleweka za kitamaduni, lakini si za kibiblia, walikuwa wachache kuliko wanaume.

Haki kati ya jinsia, yaani usawa wa haki, ni thamani ya Ufalme, inayopaswa kugunduliwa upya, na kulindwa na kuendelezwa kwa ajili ya kazi ya Mungu.

Kama ni mapenzi ya Mungu kwamba wanawake wafundishe na kuongoza kama wanaume, lakini jambo hilo linazuiliwa daima na wanaume – kwa sababu na nia zozote, kwa kujua au bila kujua – je, hiyo ni kupanda kwa mwili au kwa Roho?

“Si haki ya wanawake kushika vyeo ‘rasmi’, wala usawa wao na wanaume katika vyeo hivyo, vinavyoamua masharti ya huduma yao kwa Mungu na kwa jirani zao. Bali ni wajibu wao unaofanya hivyo. Tena wajibu unaotokana na uwezo wao wa kibinadamu, unaopewa mamlaka na karama za Mungu.” Dallas Willard

Ufafanuzi wangu wa uhusiano kati ya jinsia

Ukamilishano kwa maana halisi ya neno unamaanisha kukamilishana na kushirikiana kwa pande mbili zilizo sawa kwa ukubwa, kwa nguvu na kwa thamani. Hilo halipo pale mwanamke anapoonwa kama msaidizi aliye chini au wa daraja la pili, kwa mfano kwa sababu aliumbwa baada ya Adamu na kutoka kwa Adamu. Lakini kwa kuwa neno “ukamilishano” linatumika hivyo katika mjadala wa kitheolojia wa leo, halifai kwa ufafanuzi wangu wa uhusiano wa kibiblia kati ya jinsia.

Lakini kwangu binafsi “usawa” (egalitarianism) pia si neno linalofaa kabisa, kwa sababu nalo, angalau kwa maneno yake, linadhoofisha au kuzificha tofauti za jinsia, ambazo ndizo zinazoleta wazo la kukamilishana. Kwa ufupi, uelewa wangu wa uhusiano wa kibiblia kati ya jinsia ni huu:

Usawa unaokamilishana (kwa Kijerumani: Komplementärer Egalitarismus)

Yaani kukamilishana na kushirikiana, kunakomtia nguvu mwenzake pale alipo dhaifu zaidi, na ambamo umoja unatekelezwa katika upendo na kunyenyekeana.

Mimi mwenyewe, mke wangu, dada wengi na wanandoa wengi wameipata misingi ya kibiblia ya usawa kamili kama ukombozi, na wameujua uhusiano wao na Yesu, na kati yao wenyewe, katika kipimo kipya. Uhuru huu ni sehemu thabiti ya uhuru wa Injili. Ni habari njema, wakati kuwa mwanamke si kizuizi wala kupunguzwa, bali ni kuinuliwa kufikia kile ambacho Mungu alikitaka tangu mwanzo, na jinsi alivyokitaka.

Kichwa cha kitabu changu *Wanawake, Tusameheni!* kinataka kusema kwa unyofu kwamba sisi wanaume – bila shaka wale tu wanaolitambua – tumenyakua mamlaka ya kufasiri na ya kuongoza na kuwatenga wanawake nayo. Ninaona aibu kwa ubaguzi huu, ambao mimi mwenyewe niliunga mkono. Kwa kitabu changu nimejitenga nao hadharani. Hasira ya baadhi ya ndugu kuhusu kitabu changu inanionyesha jinsi wanaume wanavyoitikia pale utawala wao unapohojiwa. Jambo hili lazima likome. Lingepaswa kukoma zamani sana.

Hotuba ya tarehe 16 Septemba 2023 katika FEG Rhein-Sieg (Kanisa Huru la Kiinjili), Hans-Jörg Ronsdorf

Hotuba hii inapatikana bure kupakuliwa kwenye tovuti: www.frauen-vergebt-uns.de

Tanbihi

1. Katika Kijerumani ninatumia umbo la kiume la maneno kama neno la jumla kwa watu wa jinsia zote mbili, na ninafanya tofauti pale ambapo kwa maoni yangu ni lazima au inasaidia kwa ajili ya uwazi.
2. **Prostatitis** linaundwa kwa maneno ya Kigiriki yenye maana ya “mbele kwa cheo” na “kusimama”. Kila maana ya maneno yote yanayohusiana nayo katika AJ, inayoweza kufaa hapa, inahusu uongozi.